

Z notatek motylniczych

podał

R. J. WOJTUSIAK.

1. *Adoepa lineola* Ochs. ab. *pallida* Tutt. W czasie letniego pobytu w Muszynie schwytałem dnia 9 sierpnia 1926 r. na stoku góry, leżącej naprzeciw stacji kolejowej (wys. 458 m n. p. m.), jeden okaz karłątką ryski Ż. (*Adoepa lineola* Ochs.), który ubarwieniem swym wybitnie wyróżniał się z pośród innych okazów tego pospolitego gatunku a nie był wcale zlatany.

Jest to samczyk. Skrzydła przednie są bardzo jasne, koloru słomkowo-żółtego; tylne, również jasne, mają odcień silniej żółtawy. Tło obu par skrzydeł jest od brzegów i od nasady silnie czarno przyprószone, silniej i szerzej aniżeli u zwykłych okazów, zwłaszcza na skrz. tyln., gdzie jasne tło ogranicza się tylko do części środkowej; także żyłki są tu w całym swym przebiegu silnie zaciemnione, podczas gdy na przednich dotyczy to tylko ich części przybrzeżnej. Od nasady obie pary skrzydeł owłosione są zielonawo. Na jasnym, niemal białawym licu skrz. przednich występuje tem wyraźniej charakterystyczna czarna, długa kreska androkonalna, niezwykle silnie tu rozwinięta, oraz druga krótsza, położona nieco niżej, pod przynasadnym końcem powyższej — i tylko jasną żyłką od niej oddzielona. Podobnie wybitne blade zabarwienie wykazuje także odwrót skrzydeł; kolor tła jest tu jednak bardziej żółty. Ściemnienie dolnej połowy ich nasady tem bardziej się uwydatnia. Odwrót skrz. tyln. jest również silniej niż u normalnych okazów czarno przyprószonej, wyjąwszy trójkątne pole przy brzegu wewnętrznym, które pozostaje jasno-żółtem.

Podobną odmianę jasną opisał Tutt jako ab. *pallida* i spotykał ją tak wśród samczyków, jak i samiczek. Odmiana ta nie była dotychczas w Polsce przez nikogo wymieniana. Tutt podaje, że Oberthür posiadał jeden okaz podobny ze Śląska.

2. Nowe stanowisko omacnicy *Acentropus niveus* Oliv. w Polsce. Stanowisk tego niepozornego a nadzwyczaj interesującego motylka wodnego znamy z Polski dotychczas mało, jakkolwiek jest on rozpowszechniony we wszystkich ościennych krajach Polski. Przeważnie spotykano go we wschodnich połaciach Małopolski; i tak Romaniszyn podaje go ze Lwowa (w czerwcu i lipcu), Brunicki z Podhorzec, Xiężopolski

z Wołynia (w maju i czerwcu). Z innych okolic podają go Maślowsky w swym spisie motyli¹⁾ z Zawiercia, w lipcu i sierpniu. Z północnej części Polski podaje go tylko Prüffer z jezior troc-
kich: Galwe, Tatarszki, Skajście, Okmiana, Bazyłjańskie i Bobryk, gdzie chwycił go od połowy lipca do pierwszych dni sierpnia. E. Strand wymienia rodzaj ten z materiałów Horna, pochodzących z Ignalina, gdzie występuje w maju i sierpniu.

Z końcem lipca r. 1929 znalazłem go po raz pierwszy nad naszym morzem. Nowe to stanowisko znajduje się koło Wielkiej Wsi nad t. zw. Małym Morzem, tuż za ostatnimi domami w kierunku Swarzewa. W tem miejscu płaski grunt torfiasty, tworzący brzeg zatoki, poprzecinany jest szeregiem wąskich kanałów łączących się z wodami zatoki i zarośniętych bujną roślinnością wodną. Tu właśnie można było zauważyć w dzień latające w wielkich ilościach samczyki. Ponieważ w pobliżu niema żadnych innych zbiorników wodnych, w których mogłyby żyć gąsienice tej omacnicy, przeto cały jej rozwój odbywać się musi na roślinach podwodnych wspomnianych kanałów i zatoki. Jest to o tyle ciekawe, że w wodach tych występują także zwierzęta typowo morskie, między innymi meduzy chęłbji modrej (*Aurelia aurita* L.). Ponieważ stwierdzono, że *Acentropus* może żywić się rozmaitemi roślinami, jak: rdestnicą (*Potamogeton*), rogatkiem (*Ceratophyllum*), wywłócznikiem (*Myriophyllum*), kotewką (*Trapa*), a według Nigmana także zamętnicą (*Zanichellia*) i tasiemnicą morską (*Zostera marina*), przeto nic dziwnego, że gatunek nasz lata nad samą zatoką, gdzie tasiemnica (*Zostera*) występuje dość licznie.

Na podstawie dotychczasowych spostrzeżeń nie możemy sobie jeszcze dokładnie zdać sprawy z geograficznego zasięgu i z biologii tego nadzwyczajnie interesującego motylka. O pokoleniach, których ilość — dwa czy trzy do roku — jeszcze nie dała się ustalić, można wnioskować u nas jedynie na podstawie dat zebrania okazów. Z zestawienia ich wynika, że *Acentropus* lata u nas przynajmniej w dwóch pokoleniach; wiosennem w maju oraz jesiennem, pojawiającem się w lipcu i sierpniu. W Polsce chwymano prawie zawsze tylko samczyki. Tymczasem gatunek ten posiada dwie formy samiczek: uskrzydłone normalnie i o skrzydłach zmarniałych. Forma uskrzydłona występować ma, według

¹⁾ Polsk. Pismo Entomol. T. VIII. 1929.

dawnych obserwacji Ritzemy, z przezimowanych gąsieniczek generacji jesiennej jako generacja pośrednio letnia. Nie jest więc wykluczone, że okazy łapane przez Xiężopolskiego i Romaniszyna w czerwcu należały właśnie do owej drugiej generacji pośredniej. Z końcem lipca i w sierpniu pojawiałyby się więc pokolenie jesienne jako trzecie. Pod tym względem brakną nam jednak nieodzowne serje spostrzeżeń.

Nowe stanowisko nad naszym morzem każe przypuszczać, że *Acentropus niveus* występuje także na całym pojezierzu, łącząc się ze stanowiskami z jezior Trockich na wschodzie.

Ponieważ gatunek ten nie otrzymał dotąd polskiej nazwy, w szczególności bowiem M. Nowickiemu nie był wogóle znany, przeto proponujemy nazwę uzasadnioną etymologicznie: Bezkolczyk¹⁾ śnieżyczek (A-kentron-pus bez kolców na odnóżach).

PIŚMIENICTWO.

1. Lampert K.: Das Leben der Binnengewässer, Leipzig 1925.
2. Romaniszyn J. i Schille F.: Fauna motyli Polski. T. I—II. Kraków 1930.
3. Tutt J. W.: A Natural History of the British Lepidoptera. Vol. VIII. London 1905—6.

W powyższych dziełach literatura szczegółowsza.

Zusammenfassung.

Der Verfasser berichtet über eine für Polen neue Aberration der *Adopea lineola* ab. *pallida* Tutt., welche in westlichen Karpathen bei Muszyna im Popradtale (ungefähr 458 m Seehöhe) im August 1926 gefangen wurde. Es wird weiters ein neuer Standort für *Acentropus niveus* Oliv. angeführt, und zwar bei Wielka Wieś an der Putziger Wiek. Die Räumchen dieses seltenen, aquatilen Kleinschmetterlinges leben daher wahrscheinlich, ausser den Süßwasserpflanzen auch am Seegrass (*Zostera marina*), welches in dieser Gegend im Brackwasser reichlich gedeiht. Bis jetzt war *Acentropus* für Polen von den Seen der Wilnoer Wojewodschaft, aus südöstlichen Distrikten Wolhyniens u. Podoliens u. aus Zawiercie bekannt.

Z Zakładu Psychogenetycznego Uniw. Jag.

¹⁾ Nomen praeoccupatum (v.: „Owady krajowe“, str. 108) dla rodzaju Dipterów *Nemopoda* R.-D. (Przyp. red.).